

**POLITYKA OCHRONY DZIECI PRZED KRZYWDZENIEM PRZEZ DOROSŁYCH
I ZAPEWNIENIA IM BEZPIECZENSTWA
W SZKOLE PODSTAWOWEJ NR 109
Im. Batalionów Chłopskich w Warszawie**

Preambuła

Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników placówki jest działanie dla dobra dziecka. Pracownicy placówki traktują dzieci z szacunkiem, uwzględniając wszystkie ich prawa oraz potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie przez pracowników instytucji jakiegokolwiek formy przemocy wobec dziecka.

Pracownicy, a także wolontariusze, stażyści i praktykanci zobowiązani są do realizacji wyżej wymienionych celów zgodnie ze swoimi kompetencjami, obowiązującym prawem oraz przepisami wewnętrznymi szkoły.

Akty prawne:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”;
2. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku, artykuł 12;
3. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 roku - Karta Nauczyciela, pkt 1 art.6.
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych.
5. Ustawa o systemie oświaty.
6. Ustawa z dnia 26 października 1882 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.
7. Kodeksu postępowania karnego - art. 304, Kodeksu karnego - art.162.
8. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. [Dz.U. z 1991r. Nr120, poz. 526]
9. Uchwała Rady Ministrów nr 130/2014 z dnia 8 lipca 2014 roku- rządowy program na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”.
10. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U.1997.88.553 z późn. zm) oraz Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego.

11. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U.2014.191,t.j. z późn.zm.)

Rozdział I Objaśnienie terminów

§1

Pracownik Szkoły - osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, mianowania, powołania lub umowy cywilno-prawnej.

Pracownik administracji i obsługi szkoły - administracja, pracownicy kuchni, pracownicy sprzątający, konserwator, pracownicy szatni, dozorczy.

Osoby z zewnątrz - pracownicy firm i instytucji współpracujących ze szkołą, wolontariusze.

Student - osoba odbywająca w szkole praktykę zawodową.

Dziecko - każda osoba przyjęta do szkoły w toku postępowania rekrutacyjnego, po dopełnieniu wszelkich niezbędnych formalności przez rodziców opiekunów prawnych, ucząca się w szkole lub uczęszczająca do oddziału przedszkolnego.

Opiekun dziecka - osoba uprawniona do reprezentacji dziecka, w szczególności jego przedstawiciel ustawowy (rodzic/opiekun prawny} lub inna osoba uprawniona do reprezentacji na podstawie przepisów szczególnych lub orzeczenia sądu. W myśl niniejszego dokumentu opiekunem dziecka jest także rodzic zastępczy.

Zgoda opiekuna dziecka - pisemna zgoda, co najmniej jednego z opiekunów dziecka. Jednak w przypadku braku porozumienia między opiekunami dziecka należy poinformować opiekunów o konieczności rozstrzygnięcia sprawy przez sąd rodzinny.

Osoba odpowiedzialna za Internet - wyznaczona przez dyrektora szkoły osoba, sprawująca nadzór nad korzystaniem z Internetu na terenie placówki oraz nad bezpieczeństwem dzieci w Internecie: nauczyciel zajęć komputerowych/informatyki, administrator strony internetowej szkoły.

Osoba odpowiedzialna za Politykę Ochrony Dzieci - wyznaczony przez dyrektora placówki pracownik sprawujący nadzór nad realizacją Polityki ochrony dzieci w szkole - pedagog szkolny.

Dane osobowe dziecka - każda informacja umożliwiająca identyfikację dziecka.

Przez **krzywdzenie dziecka** należy rozumieć popełnienie czynu zabronionego na szkodę dziecka przez jakąkolwiek osobę.

Krzywdzeniem jest:

Przemoc fizyczna- jest to celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany

cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne.

Przemoc emocjonalna - to powtarzające się poniżanie, upokarzanie i ośmieszanie dziecka, wciąganie dziecka w konflikt z osobą dorosłą, manipulowanie nim, brak odpowiedniego wsparcia, uwagi i miłości, stawianie dziecku wymagań i oczekiwań, którym nie jest ono w stanie sprostać.

Przemoc seksualna - to angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Wykorzystywanie seksualne odnosi się do zachowań z kontaktem fizycznym (np. dotykanie dziecka, współżycie z dzieckiem) oraz zachowania bez kontaktu fizycznego (np. pokazywanie dziecku materiałów pornograficznych, podglądanie, ekshibicjonizm).

Zaniedbywanie - to niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych dziecka przez rodzica lub opiekuna prawnego, niezapewnienie mu odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa, brak dozoru nad wypełnianiem obowiązku szkolnego.

Procedura reagowania w przypadku krzywdzenia obejmuje dwa etapy - **wewnętrzny i zewnętrzny**.

Etap **wewnętrzny** polega na podjęciu kroków wewnątrz placówki (o ile nie wiąże się z prawnym obowiązkiem zawiadomienia organów zewnętrznych) i ma on zastosowanie w sytuacjach, gdy:

- pracownik podejrzewa, że dziecko jest krzywdzone,
- dziecko ujawniło doświadczenie krzywdzenia,
- zgłoszono podejrzenie krzywdzenia lub wykorzystywania dziecka przez kogoś z personelu,
- zgłoszono podejrzenie krzywdzenia dziecka przez innego ucznia/podopiecznego w sytuacji przewagi ze względu na wiek lub zależność.

Etap **zewnętrzny** polega na podjęciu kroków prawnych - powiadomienia właściwych instytucji, które wynikają z przepisów prawnych nakładających m.in. na przedstawicieli placówek oświatowych obowiązek powiadomienia właściwych instytucji (ośrodek pomocy społecznej, policja, prokuratura) lub z powodu nieskuteczności działań podjętych wewnątrz placówki.

Rozdział II

Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci

§2

1. Pracownicy placówki posiadają wiedzę i w ramach wykonywanych obowiązków zwracają uwagę na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci.
2. W przypadku zidentyfikowania czynników ryzyka, pracownicy placówki podejmują rozmowy z rodzicami/osobą sprawującą pieczę nad dzieckiem (w przypadku krzywdzenia dziecka w rodzinie z rodzicem/opiekunem niekrzywdzącym) przekazując informacje na temat dostępnej oferty wsparcia

i motywując ich do szukania pomocy.

3. Pracownicy monitorują poprzez codzienne obserwacje, rozmowy z dzieckiem, rodzicami, innymi pracownikami oraz instytucjami wspomagającymi ochronę dziecka, sytuację i dobrostan dziecka, aż do stwierdzenia braku jakichkolwiek czynników ryzyka.

Rozdział III

Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka w rodzinie

§3

W przypadku podjęcia przez pracownika placówki podejrzenia, że dziecko jest krzywdzone, pracownik ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i przekazania uzyskanej informacji dyrektorowi szkoły, pedagogowi oraz wychowawcy klasy.

§4

1. W przypadku podejrzenia, że dziecko jest dotknięte przemocą w rodzinie pedagog szkolny wzywa opiekunów dziecka, którego krzywdzenie podejrzewa oraz informuje ich o podejrzeniu.
2. Wypełnia formularz „Niebieska Karta-A”, w obecności dziecka oraz osoby najbliższej/opiekuna faktycznego /nauczyciela/wychowawcy/.
3. W przypadku, gdy nie jest możliwe wypełnienie formularza w obecności dziecka, formularz **NK-A** wypełnia się pod jego nieobecność.
4. Osoba wypełniająca formularz **NK-A** przekazuje osobie najbliższej, opiekunowi faktycznemu, osobie zgłaszającej przemoc lub dziecku powyżej 13. roku życia formularz „Niebieska Karta-B”. Pedagog szkolny/opiekun faktyczny wyjaśnia dziecku na czym polega procedura „Niebieskiej Karty” i informuje dziecko o jego prawach.
5. Działania z udziałem dziecka w ramach procedury NK powinny być przeprowadzone w obecności pełnoletniej osoby najbliższej /dziadkowie, rodzeństwo/. W przypadku ich braku wskazany jest udział wychowawcy lub opiekuna faktycznego.
6. Formularz „Niebieska Karta-A” powinien zostać przekazany przez dyrektora placówki w ciągu 7 dni od jego wypełnienia do Zespołu interdyscyplinarnego ds. Rozwiązywania Problemów Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przy ul. Mrówczej 210, 04-697 Warszawa, tel. 22 603 68 51
7. Pedagog szkolny dokonuje diagnozy sytuacji i potrzeb dziecka oraz sporządzą plan pomocy dziecku, który uwzględni sposoby zapewnienia dziecku bezpieczeństwa oraz opis wsparcia, jakie szkoła może zaoferować dziecku. Przygotowuje informacje o placówkach

pomocy dziecku. Oferty placówek przekazuje rodzicowi/opiekunowi niebędącemu sprawcą przemocy, osobie najbliższej lub opiekunowi faktycznemu dziecka.

8. Ustala z rodzicami/opiekunami prawnymi niebędącymi sprawcami przemocy plan pomocy dziecku, poprzez określenie sposobu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku i zobowiązanie do skonsultowania dziecka i rodziny przez psychologa. W miarę możliwości ustala harmonogram kontaktów z osobami i instytucjami wspierającymi rodzinę w sytuacji przemocy wobec dziecka. Monitoruje sytuację dziecka.
9. Jeżeli rodzice są osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy, pedagog przeprowadza z nimi rozmowy na temat konsekwencji stosowania przemocy wobec dziecka oraz o obowiązkach prawnych szkoły wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” oraz w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa zgłoszenia sprawy do prokuratury oraz Sądu Rodzinnego i Nieletnich w Warszawie. Informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

§5

1. Z przebiegu interwencji sporządza się k a r t ę interwencji, której wzór stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Polityki.
2. Kartę załącza się do akt osobowych dziecka.
3. Wszyscy pracownicy placówki i inne osoby, które w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych podjęły informacje o krzywdzeniu dziecka lub informacje z tym związane, są zobowiązane do zachowania tych informacji w tajemnicy, wyłączając informacje przekazywane uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.

§6

1. W przypadku, gdy podejrzewamy, że dziecko jest zaniedbywane interwencja przebiega dwuetapowo. Pedagog we współpracy z wychowawcą podejmuje działania wyjaśniające, ustala z rodzicami zasady dalszego postępowania oraz informuje rodziców/opiekunów o skutkach negatywnych zachowań lub zaniechań wobec dziecka. Na tym etapie może zostać z rodzicami spisany kontrakt. W przypadku, gdy rodzice lub opiekunowie prawni dziecka nie wezmą udziału w spotkaniach lub nie będą stosowali się do przyjętych zasad dyrektor szkoły składa wnioski o wgląd w sytuację dziecka do Sądu Rejonowego m. st. Warszawy Wydział VI Rodzinny i Nieletnich, ul. Marszałkowska 82.
2. W przypadku podejrzenia przestępstwa należy powiadomić policję lub Prokuraturę Okręgową Warszawa - Praga w Warszawie (art.304 Kodeksu postępowania karnego).
3. W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka należy

wezwać policję.

4. W przypadku, gdy nie podejrzewamy krzywdzenia, ale widzimy, że rodzina przeżywa trudności, zachęcamy do szukania dla siebie wsparcia. W tym celu pedagog szkolny podaje adresy: ośrodka pomocy społecznej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, ośrodka interwencji kryzysowej bądź ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie czy też innej organizacji świadczącej pomoc dla rodzica i dziecka, organizacji pozarządowej zajmującej się pomocą dziecku i rodzinie, w okolicy zamieszkania rodziny.

Procedura interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka w szkole przez pracownika placówki.

§7

1. Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka przez pracownika w szkole zgłasza problem dyrektorowi szkoły, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektorowi.

2. Dyrektor szkoły zapoznaje się z okolicznościami zdarzenia, prowadzi rozmowy wyjaśniające z pracownikiem szkoły podejrzanym o krzywdzenie, uczniem, jego rodzicami lub prawnymi opiekunami. Odsuwa pracownika od bezpośredniej pracy z dziećmi do czasu wyjaśnienia zdarzenia.

3. Dyrektor szkoły może włączyć w rozmowy wyjaśniające pedagoga szkolnego w celu ustalenia planu pomocy i wsparcia dziecka.

4. Wszystkie czynności dokumentowane są protokołem, który składa się z wyjaśnień uczestników postępowania.

5. W przypadku potwierdzenia podejrzenia, że fakt krzywdzenia, znęcanie fizyczne, psychiczne, wykorzystywanie seksualne miał miejsce, na wniosek dyrektora szkoły, właściwy organ wszczyna postępowanie zmierzające do ukarania pracownika karą porządkową lub dyscyplinarną, powiadomienie prokuratury, skierowanie sprawy do Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli.

Procedury interwencji w przypadku przemocy rówieśniczej.

§8

1. Osoba podejrzewająca krzywdzenie dziecka w szkole przez rówieśników lub krzywdzone dziecko zgłasza problem do wychowawcy klasy lub do pedagoga szkolnego.

2. Wychowawca wraz z pedagogiem powinien przeprowadzić rozmowę z osobą poszkodowaną oraz z dzieckiem/dziećmi oskarżonymi o krzywdzenie swojego kolegi, bądź koleżanki. Po przeprowadzeniu takich rozmów wychowawca wraz z pedagogiem powinien opracować plan pomocowy dziecku - ofierze i dziecku - sprawcy, by wyeliminować zachowania niepożądane w grupie.

3. W przypadku bardziej skomplikowanym pedagog szkolny powinien zgłosić problem do dyrektora szkoły.

4. Dyrektor powołuje zespół wychowawczy, w skład którego mogą wchodzić:

wychowawca, pedagog, dyrektor szkoły oraz inni nauczyciele, pracownicy szkoły, którzy znają problem i mogą przyczynić się do jego rozwiązania.

5. Szczegółowe postępowanie w wypadku krzywdzenia dzieci przez rówieśników:

Postępowanie wobec ucznia - sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa Nauczyciel niezwłocznie powiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły. Ustala okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia. Powiadamia rodziców ucznia - sprawcy.

Niezwłocznie powiadamia policję.

Zabezpiecza ewentualne dowody przestępstwa, (np. ostre przedmioty, przedmioty pochodzące z kradzieży).

Procedura postępowania wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego Osoby wyznaczone przez dyrektora szkoły udzielające pierwszej pomocy przedmedycznej lub nauczyciel będący świadkiem zdarzenia wzywa pogotowie. Niezwłocznie powiadamia o fakcie dyrektora szkoły. Dyrektor powiadamia rodziców ucznia. Nauczyciel będący świadkiem zdarzenia zabezpiecza ewentualne dowody przestępstwa, (np. ostre przedmioty, przedmioty pochodzące z kradzieży). Niezwłocznie **wzywa** policję.

Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia faktu kradzieży przez ucznia.

Nauczyciel/wychowawca ustala okoliczności kradzieży przez wychowanka. Zawiadamia o zdarzeniu pedagoga szkolnego. Prowadzi we współpracy z pedagogiem postępowanie wyjaśniające z zachowaniem nietykalności osobistej. Wzywa rodziców sprawcy.

Po rozmowie sporządza notatkę o zaistniałym incydencie, którą podpisują rodzice.

W oparciu o Statut Szkoły dyrektor wspólnie z wychowawcą ustala sankcje wobec ucznia i przekazuje rodzicom informację na temat wyciągniętych konsekwencji w stosunku do jego dziecka.

Sprawca podejmuje zadośćuczynienie poszkodowanemu w kradzieży.

Procedura postępowania wobec ucznia w przypadku zachowań agresywnych.

Rozmowa wyjaśniająca prowadzona przez nauczyciela lub wychowawcę. Wpisanie informacji/uwagi do e-dziennika. Wspólne poszukiwanie sposobu naprawy sytuacji. Powiadomienie rodziców/prawnych opiekunów.

Jeśli zachowania agresywne powtarzają się, pedagog proponuje formy wsparcia i zawiera z uczniem kontrakt.

W przypadku kolejnego zachowania agresywnego wezwanie rodziców/prawnych opiekunów i poinformowanie o konsekwencjach, w tym możliwości obniżenia zachowania.

Jeśli nieprawidłowe relacje ucznia z rówieśnikami nadal się utrzymują, wychowawca przy współpracy z pedagogiem, w porozumieniu z rodzicami dziecka/prawnymi opiekunami, kieruje ucznia na badania specjalistyczne poza szkołą.

W przypadku powtarzających się zdarzeń, które wskazują na nieskuteczność podjętych działań, a rodzice nie współpracują i nie przestrzegają poczynionych ustaleń wszczynamy procedurę zewnętrzną, tj. składamy wnioski o wgląd w sytuację dziecka/rodziny do sądu.

Wniosek do sądu składamy również w wypadku, gdy zachowanie dziecka może wynikać z negatywnego wpływu środowiska rodzinnego.

W każdym przypadku, gdy konflikt dotyczy agresora i ofiary, wychowawca - oprócz konsekwencji wobec agresora - zobowiązany jest do udzielenia wsparcia zarówno ofierze jak i agresorowi.

W zależności od stopnia zachowań agresywnych ucznia, można ominąć kolejne kroki procedury i zastosować działania adekwatne do stopnia nieprzestrzegania przez ucznia regulaminu szkoły.

Gdy dziecko przejawia objawy demoralizacji istnieje możliwość zgłoszenia sprawy na policję lub do sądu rodzinnego.

Popęlnienie przez dziecko, które ukończyło 13 rok życia czynu karalnego skutkuje obowiązkiem zgłoszenia sprawy na policję lub do sądu rodzinnego.

Procedura postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy.

Ustalenie okoliczności zdarzenia: rodzaj materiału, sposób jego rozpowszechniania, ustalenie sprawcy oraz świadków zdarzenia. Poinformowanie o fakcie pedagoga szkolnego oraz dyrektora.

Włączenie nauczyciela informatyki, szczególnie na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy / należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz jeśli to możliwe, dane nadawcy: adres użytkownika, adres e-mail, numer telefonu komórkowego, adres strony WWW, na której ukazały się szkodliwe treści itp. - tak zabezpieczone dowody są materiałem, z którym powinny zapoznać się wszystkie zaangażowane osoby/.

Należy bezwzględnie skontaktować się z policją - zgodnie z kodeksem polskiego prawa, które mówi o obowiązku zawiadomienia o przestępstwie.

Jeśli sprawca jest uczniem, należy przeprowadzić rozmowę celu ustalenia okoliczności oraz przyczyn zajścia oraz poszukania rozwiązania sytuacji konfliktowej.

W przypadku, gdy w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy przeprowadzić rozmowy ze wszystkimi z osobna, zaczynając od lidera grupy. Nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.

Należy powiadomić o zdarzeniu rodziców sprawcy i opracować wspólny plan działania, do którego zobowiązany jest uczeń, objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną.

Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec ucznia-sprawcy.

Należy podjąć działania wobec ofiary cyberprzemocy - wsparcie psychiczne i monitoring sytuacji ucznia.

W sytuacji, gdy przypadek cyberprzemocy wymaga założenia sprawy sądowej, szkoła powinna powiadomić o takiej ewentualności rodziców ofiary oraz ucznia. Ochrona świadków cyberprzemocy, zapewnienie im dyskrecji i poufności

postępowania. Sporządzenie dokumentacji z zajęcia przez pedagoga szkolnego. Powiadomienie sądu rodzinnego, jeżeli zaistniałego przypadku cyberprzemocy nie można rozwiązać przy użyciu środków wychowawczych jakimi dysponuje szkoła.

Rozdział IV

Zasady bezpiecznych relacji personel placówki - dziecko

§9

1. Zasady bezpiecznych relacji z dzieckiem określają, jakie zachowania i praktyki są niedozwolone w pracy z dziećmi, a ich przestrzeganie przez wszystkich pracowników placówki może zmniejszyć ryzyko krzywdzenia dzieci.
2. Zasady bezpiecznych relacji są dostosowane do realiów funkcjonowania placówki i dotyczą następujących obszarów:

Kontakt fizyczny z dzieckiem jest zjawiskiem nieuchronnym.

Przykładowe formy takiego kontaktu, to:

pomoc w czynnościach związanych z wyjściem na spacer, odprowadzeniem do świetlicy, w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, czynnościach pielęgnacyjnych i higienicznych dzieci młodszych, reagowanie na potrzeby emocjonalne szczególnie dziecka młodszego np. poprzez przytulenie się do dorosłego, kontakty tego typu powinny mieć miejsce najlepiej w obecności osób trzecich, przestrzeniach otwartych, pomieszczeniach monitorowanych, co w razie wątpliwości służyć powinno ich obiektywizacji, stanowcze interwencje wychowawcze prowadzone w bezpośrednim kontakcie fizycznym są dopuszczalne w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia dotyczących: konfliktów pomiędzy podopiecznymi (rozdzielenie zwaśnionych, przytrzymanie, obezwładnienie), działań z zakresu pomocy przedmedycznej (działania ratunkowe związane z udzieleniem pierwszej pomocy), zagrożenia lub paniki spowodowanej czynnikami zewnętrznymi (pożar, intensywne zjawiska atmosferyczne, niebezpieczne zachowania osób trzecich itp.).

Niedopuszczalne są intencjonalne zachowania wzbudzające poczucie zagrożenia lub noszące znamiona:

- przemocy fizycznej (np. popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, szarpanie, spoliczkowanie, etc...),
- erotyzowania relacji (flirt, dwuznaczny żart, rozmowa, czy choćby wyzywające spojrzenie), seksualizacji relacji (obcowanie płciowe i inne czynności seksualne);

Komunikacja werbalna z dzieckiem pozbawiona akcentów wrogich, arogancko - agresywnych, złośliwie - ironicznych, wulgarnych.

Nie można: wzbudzać w dziecku poczucia zagrożenia (groźby, wyzwiska, krzyk), obniżyć, niszczyć poczucia wartości (np. wyzwiska, krzyk, negatywne ocenianie, reakcja nieadekwatna do sytuacji, wzbudzanie poczucia winy), upokarzać (publiczne wyszydzanie, naigrywanie się, ośmieszanie), naruszać granic (nie zachowywanie odpowiedniego

dystansu, obcesowość, podteksty o charakterze erotycznym);

Równe traktowanie polega na obdarzaniu taką samą troską i uwagą wszystkie dzieci i oznacza, że niedozwolone jest:

wyłączne skupianie uwagi na wybranych dzieciach z jednoczesnym ignorowaniem potrzeb innych,

nieuzasadnione dawanie przywilejów tylko wybranym i pozbawianie ich pozostałych,

nierówne i niesprawiedliwe przydzielanie zadań - nieadekwatne do możliwości i wieku, zwalnianie z wykonywania obowiązków - w nieuzasadnionych sytuacjach,

brak reakcji na nieformalną hierarchie grupową,

dominacja w grupie przez negatywne jednostki, ustalanie przez nie i wdrażanie nieformalnych zasad,

przyzwolenie na wykorzystywanie młodszych i słabszych wychowanków przez silniejszych.

Kontakty bezpośrednie i online z dzieckiem poza placówką powinny być wcześniej omówione w gronie kadry zespołu, mieć zaakceptowany plan, cel, ścisłe powiązanie z wykonywaniem obowiązków służbowych, opiekuńczo wychowawczych (np. towarzyszenie w realizowanych poza placówką ważnych dla dziecka wydarzeniach wymagających wsparcia osoby dorosłej, zorganizowane przez placówkę wyjazdowe formy wycieczkowe, itp.), dokumentowane (zapisy w dokumentacji pracy wychowawczej, możliwość wykonania kopii/wydruku korespondencji mailowej, sms-owej, powinno odbywać się w miarę możliwości z wykorzystaniem sprzętu służbowego, niedopuszczalne jest utrzymywanie takich kontaktów celem zaspokojenia przez dorosłego własnych potrzeb społecznych lub emocjonalnych, namawiania do zachowań niezgodnych z prawem, dających poczucie bycia faworyzowanym, wyróżnianym;

Transport, przemieszczanie się i warunki noclegowe:

organizacja „bezpiecznej drogi do i ze szkoły” z uwzględnieniem wieku, poziomu dojrzałości społecznej i samodzielności dziecka, organizacja transportu, noclegu poza placówką powinna być uzasadniona (np. wyjazd na wycieczkę szkolną lub wakacyjny), opieka nad dziećmi w sytuacjach wyjazdowych zapewniona zgodnie z przepisami prawa, przy organizacji noclegu i zakwaterowania brane pod uwagę jest pokrewieństwo, relacje podopiecznych;

Czynności higieniczno - pielęgnacyjne:

mają służyć przede wszystkim higienie osobistej i zdrowiu, wykonywane w odpowiednich warunkach zapewniających uszanowanie intymności w tego typu czynnościach, niedozwolone są zachowania obcesowe naruszające prywatność i intymność, aktywność pracownika powinna być poprzedzona zgodą wychowanka, a jej zasadność powinna być uzależniona od stopnia samodzielności dziecka i wcześniej z nim omówiona, ingerencje w sytuacjach wychowawczo wątpliwych powinny być stopniowo poprzedzone kontaktem słownym, odbywać się w miarę możliwości w obecności osób trzecich i być jednoznacznie uzasadnione.

Dyscyplinowanie dziecka definiowane jako narzędzie „informacji zwrotnej”, komunikujące dzieciom, że ich postawa w danej sytuacji nie jest właściwa, sprzeczna z oczekiwaniami i/lub nieefektywna; dyscyplina ma pobudzać do uczenia się, a nie powodować krzywdę dziecka; wiąże się ze stawianiem granic, kształtowaniem trwałego systemu wartości, adekwatnego poziomu samooceny oraz umiejętności podejmowania trafnych decyzji; niedopuszczalne są wszelkie formy dyscyplinowania mające na celu upokorzenie, poniżenie oparte na wykorzystywaniu przewagi:

fizycznej (agresja, stosowanie kar fizycznych, środków przymusu bezpośredniego, krępowanie, izolowanie; uniemożliwianie realizacji podstawowych potrzeb fizjologicznych - pozbawianie snu, pokarmu, ekspozycja na zimno, ciepło itp.; prace fizyczne nieadekwatne do możliwości, dopuszczanie się zachowań o charakterze seksualnym)

psychicznej (dominacja poprzez krzyk, groźby, wzbudzanie poczucia winy, naruszanie poczucia własnej wartości, lekceważenie potrzeb psychicznych np. bezpieczeństwa, przynależności, miłości, symulacje wzbudzające strach i obawy o życie własne i rodziny)

3. W celu obiektywizacji zgłaszanych sytuacji problemowych, w placówce funkcjonuje monitoring wizyjny terenu zewnętrznego oraz pomieszczeń wewnętrznych.

4. Sposób wykorzystywania zapisów monitoringu określa regulamin monitoringu wizyjnego Szkoły Podstawowej nr 109 w Warszawie.

Rozdział V

Zasady ochrony danych osobowych dziecka

§10

1. Dane osobowe dziecka podlegają ochronie na zasadach określonych w ustawie z dnia 11 maja 2015 r. o ochronie danych osobowych.

2. Pracownik placówki ma obowiązek zachowania w tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem.

3. Dane osobowe dziecka są udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.

4. Pracownik placówki jest uprawniony do przetwarzania danych osobowych dziecka i udostępniania tych danych w ramach zespołu interdyscyplinarnego, powołanego w trybie ustawy z dnia 15 września 2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

§11

Pracownik placówki może wykorzystać informacje o dziecku w celach szkoleniowych lub edukacyjnych wyłącznie z zachowaniem anonimowości dziecka oraz w sposób uniemożliwiających identyfikację dziecka.

§12

1. Pracownik placówki nie udostępnia przedstawicielom mediów informacji o dziecku ani jego opiece.
2. Pracownik placówki, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może skontaktować się z opiekunem dziecka i zapytać go o zgodę na podanie jego danych kontaktowych przedstawicielom mediów. W przypadku wyrażenia zgody, pracownik instytucji podaje przedstawicielowi mediów dane kontaktowe do opiekuna dziecka.
3. Pracownik placówki nie kontaktuje przedstawicieli mediów z dziećmi.
4. Pracownik placówki nie wypowiada się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie dziecka lub jego opiekuna. Zakaz ten dotyczy także sytuacji, gdy pracownik instytucji jest przeświadczony, że jego wypowiedź nie jest w żaden sposób utrwalana.
5. Pracownik placówki, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może wypowiedzieć się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie dziecka lub jego opiekuna - po wyrażeniu pisemnej zgody przez opiekuna dziecka.

§13

1. W celu realizacji materiału medialnego można udostępnić mediom wybrane pomieszczenia placówki. Decyzję w sprawie udostępnienia pomieszczenia podejmuje dyrektor.
2. Dyrektor placówki, podejmując decyzję, o której mowa w punkcie poprzedzającym, poleca sekretariatowi placówki przygotować wybrane pomieszczenie w celu realizacji materiału medialnego w taki sposób, by uniemożliwić filmowanie przebywających na terenie placówki dzieci.

Rozdział VI

Zasady ochrony wizerunku dziecka

§ 14

Placówka, uznając prawo dziecka do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewnia ochronę wizerunku dziecka.

§15

1. Pracownikowi placówki nie wolno umożliwiać przedstawicielom mediów utrwalania wizerunku dziecka (filmowanie, fotografowanie, nagrywanie głosu dziecka) na terenie placówki bez pisemnej zgody opiekuna dziecka.
2. W celu uzyskania zgody opiekuna dziecka na utrwalanie wizerunku dziecka, pracownik szkoły może skontaktować się z opiekunem dziecka i ustalić procedurę uzyskania zgody. Niedopuszczalne jest podanie przedstawicielowi mediów danych kontaktowych do opiekuna dziecka - bez wiedzy i zgody tego opiekuna.
! Jeżeli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda opiekunów na utrwalanie

wizerunku dziecka nie jest wymagana.

§16

1. Upublicznienie przez pracownika placówki wizerunku dziecka utrwalonego w jakiegokolwiek formie fotografii, nagrania audio-wideo wymaga pisemnej zgody opiekuna dziecka.
2. Przed utrwaleniem wizerunku dziecka należy dziecko oraz opiekuna poinformować o tym, gdzie będzie umieszczony zarejestrowany wizerunek i w jakim kontekście będzie wykorzystywany (np. że umieszczony zostanie na stronie internetowej szkoły).

Wytyczne dotyczące utrwalania wizerunku dziecka (zdjęcia, filmy)

- Wszystkie dzieci muszą być ubrane.
- Zarejestrowane obrazy powinny się koncentrować na czynnościach wykonywanych przez dzieci w miarę możliwości przedstawiając grupę dzieci a nie pojedyncze osoby.
- Upewniając się, że fotograf lub osoba filmująca nie spędza czasu z dziećmi, ani nie ma do nich dostępu bez nadzoru.
- Wszelkie podejrzenia i problemy dotyczące naruszenia w zakresie rejestrowania wizerunku dzieci należy zgłaszać oraz rejestrować podobnie jak inne niepokojące sygnały, dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

Wytyczne dotyczące publikowania wizerunków dzieci:

- W miarę możliwości używaj tylko imion dzieci; nie ujawniaj zbyt wielu szczegółów dotyczących ich miejsca zamieszkania czy zainteresowań.
- Poproś o zgodę rodziców/opiekunów dziecka i poinformuj wszystkich zainteresowanych o tym, gdzie i w jaki sposób zamierzasz wykorzystać wizerunek dziecka.
- Staraj się wykorzystywać obrazy pokazujące szeroki przekrój dzieci - chłopców i dziewczęta, dzieci w różnym wieku, o różnych uzdolnieniach, stopniu sprawności i reprezentujące różne grupy etniczne.
- Poproś specjalistów o radę w sprawie zamieszczenia obrazów dzieci na stronie internetowej - zarezerwuj czas na obróbkę zdjęć przed zamieszczeniem ich na stronie internetowej.

Jeśli filmy wideo pochodzą z serwera Twojej placówki, to materiał ten może być pobierany, dlatego zaleca się korzystanie z niezależnego serwera. (Na podstawie wytycznych Departamentu Ochrony Dzieci EFA, dotyczących wykorzystywania wizerunków dzieci poniżej osiemnastego roku życia, www.thefa.com).

Rozdział VII

Zasady dostępu dzieci do Internetu

§18

1. Placówka, zapewniając dzieciom dostęp do Internetu, jest zobowiązana podejmować działania zabezpieczające dzieci przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju; w szczególności należy zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.
2. Na terenie placówki dostęp dziecka do Internetu możliwy jest:
 - a) pod nadzorem pracownika szkoły na zajęciach komputerowych i innych,
 - b) pod nadzorem nauczyciela bibliotekarza na przeznaczonych do tego komputerach znajdujących w bibliotece szkolnej,
3. Pracownik szkoły czuwa nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez dzieci podczas zajęć.
4. O bezpieczeństwie korzystania z Internetu mówi regulamin pracowni informatycznej, biblioteki.
5. W przypadku dostępu realizowanego pod nadzorem pracownika szkoły, pracownik szkoły ma obowiązek informowania dzieci o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Pracownik szkoły czuwa także nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez dzieci podczas lekcji.
6. Placówka zapewnia stały dostęp do materiałów edukacyjnych, dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu.

§19

1. Osoba odpowiedzialna za Internet zapewnia, by na wszystkich komputerach na terenie placówki z dostępem do Internetu było zainstalowane i aktualizowane oprogramowanie antywirusowe.
2. Wymienione w pkt 1 niniejszego paragrafu oprogramowanie jest aktualizowane przez wyznaczonego pracownika placówki na bieżąco.
3. Wyznaczony pracownik placówki przynajmniej raz w miesiącu sprawdza, czy na komputerach z dostępem do Internetu nie znajdują się niebezpieczne treści.
4. Informacje o dziecku, które korzystało z komputera w czasie wprowadzenia niebezpiecznych treści, wyznaczony pracownik placówki przekazuje pedagogowi szkolnemu i wychowawcy klasy.
5. Pedagog i wychowawca przeprowadza z dzieckiem, o którym mowa w punktach poprzedzających, rozmowy na temat bezpieczeństwa w Internecie.
6. Jeżeli w wyniku rozmowy pedagog/wychowawca uzyska informacje, że dziecko jest krzywdzone, podejmuje działania opisane w rozdziale III niniejszej Polityki.

Rozdział III
Monitoring stosowania Polityki
§20

1. Dyrektor placówki wyznacza pedagoga szkolnego jako osobę odpowiedzialną za realizację Polityki ochrony dzieci w szkole.
2. Osoba, o której mowa w punkcie poprzedzającym, jest odpowiedzialna za monitorowanie realizacji Polityki, za reagowanie na sygnały naruszenia Polityki oraz zaproponowanie zmian w Polityce.
3. Osoba, o której mowa w pkt. 1 niniejszego paragrafu, przeprowadza wśród pracowników szkoły i rodziców ankiet monitorujących poziom realizacji Polityki / raz w roku szkolnym (załącznik nr 2).
4. W ankiecie pracownicy szkoły i rodzice mogą proponować zmiany Polityki oraz wskazywać naruszenia Polityki w instytucji.
5. Osoba, o której mowa w pkt. 1 niniejszego paragrafu, dokonuje opracowania wypełnionych przez pracowników szkoły i rodziców ankiet. Sporządza na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazuje dyrektorowi placówki.
6. Dyrektor wprowadza do Polityki niezbędne zmiany i ogłasza pracownikom szkoły oraz rodzicom nowe brzmienie Polityki.

data

Karta interwencji

Szkoła Podstawowa nr 109 im. Batalionów Chłopski w Warszawie

KARTA INTERWENCJI

1. Imię i nazwisko dziecka, klasa

2. Przyczyna interwencji (forma krzywdzenia)

3. Osoba zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia

.....

4. Opis działań podjętych przez pedagoga, wychowawcę.

5. Podjęte działania:

.....
.....
.....

6. Spotkania z opiekunami dziecka.

Data.....

Opis spotkania:

.....
.....
.....

7. Forma podjętej interwencji (zakreślić właściwe)

- zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- wniosek o wgląd w sytuację dziecka/rodziny,
- inny rodzaj interwencji. Jaki?

8. Dane dotyczące interwencji (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję , data interwencji)

9. Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli szkoła uzyskała informacje o wynikach/działania placówki/działania rodziców.
Data.....

MONITORING Standardów - ankieta

1. Czy wiesz, na czym polega program Chronimy Dzieci?

I TAK I NIE I

2. Czy znasz standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem, obowiązujące w szkole, w której pracujesz?

TAK I NIE

3. Czy zapoznałeś się z dokumentem Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem?

I TAK I NIE I

4. Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia dzieci?

I TAK I NIE I

5. Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia dzieci?

I TAK I NIE I

6. Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w Polityce ochrony dzieci przed krzywdzeniem przez innego pracownika?

I TAK I NIE

7. Czy masz jakie uwagi/poprawki/sugestie dotyczące Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem?

TAK I NIE

Załącznik nr 3

Oświadczenie o niekaralności

Warszawa, data

Oświadczenie

..... legitymująca/y się dowodem osobistym o nr oświadczam, że nie byłam/em skazana/y za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności i przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę małoletniego i nie toczy się przeciwko mnie żadne postępowanie karne ani dyscyplinarne w tym zakresie.

.....
podpis

Załącznik nr 4

Występujące u dziecka objawy fizyczne i somatyczne krzywdzenia

Charakterystyczne cechy obrażeń fizycznych specyficznych dla maltretowania:

- lokalizacja obrażeń nie tam, gdzie ich przyczyną mogą być przypadkowe urazy związane z normalną aktywnością i witalnością dziecka, a więc na czole, kolanach, czy przedramionach, ale tam, gdzie dziecku trudno byłoby je spowodować, nawet przy najbardziej ruchliwym trybie życia np. uszy, oczy, usta, szyja, ramiona, klatka piersiowa, plecy, pośladki:

- obrażenia powtarzają się i są niewyjaśnione,
- powstają w różnym czasie, ale mają podobny charakter,
- pojawiają się z pewną regularnością np. po weekendach i nieobecnościach dziecka w szkole,
- są nieleczone, stare i nowe, różne co do „wieku”.

Podejrzenia co do nieprzypadkowego źródła urazów mogą wzmacniać następujące czynniki :

- zwlekanie rodziców ze zgłoszeniem się z dzieckiem do lekarza w przypadku urazu,
- niewystarczające lub nieprawdopodobne wyjaśnienia obrażeń,
- brak jakichkolwiek wyjaśnień,
- niezgodność w opisie przyczyn pojawienia się obrażeń w relacji dziecka i rodziców,
- wygląd obrażeń jest nieadekwatny do opisu przyczyn ich pojawienia się,
- widoczna jest próba maskowania obrażeń,
- w rodzinie wcześniej występowały przypadki krzywdzenia dzieci,
- rodzic (rodzice) są alkoholikami, narkotyzują się, są chorzy psychicznie

Obrażenia specyficzne dla doznania przemocy fizycznej:

- siniaki na częściach miękkich, w tym ślady szczypania (policzki, brzuch, pośladki, ramiona, przedramię, łydki, uda),
- siniaki w kształcie dłoni na policzkach i pośladkach,
- siniaki po obu stronach ust lub policzków powstające wskutek silnego ucisku,
- siniaki po obu stronach małżowiny usznej lub naderwania i zniekształcenia małżowin,
- siniaki i urazy geometryczne - o wyraźnym zarysie, wyraźnie zaznaczonych kształtach przedmiotów, które zostały użyte do bicia (paska, klamry, kabla, kija, patelni itp.),
- siniaki na ramionach, łopatkach lub tułowi (rezultat silnego uścisku lub potrząśnięcia dzieckiem),
- łukowate ślady wbijania paznokci,
- długie i głębokie zadrapania, cięcia np. ostrzem brzytwy, nożem itp.,
- tzw. podbite oczy,
- ślady duszenia lub krępowania czy wiązania (na szyi, nadgarstkach, w kostkach),
- uszkodzenia podniebienia i dziąseł - jako rezultat karmienia na siłę,
- częste występowanie różnych oparzeń i śladów przypaleń, ślady oparzeń różne

co do „wieku”,

- oparzenia nietypowych (dla przypadkowych oparzeń) części ciała: tułowia, twarzy, pośladków, grzbietu dłoni itp.,
- okrągłe ślady poparzenia papierosem,
- głębokie poparzenia o regularnych kształtach (żelazko, lokówka, itp.),
- ślady ugryzień posiadające wyraźny zarys zębów człowieka dorosłego,
- łysienie lub tzw. łyse plamy - mogą być pourazowe, gdy rodzice ciągną dziecko za włosy, lub być wynikiem silnego stresu emocjonalnego,
- wybite zęby, złamane żebra.

Symptomy i obrażenia specyficzne mogące wskazywać na wykorzystywanie seksualne:

- infekcje dróg moczowo- płciowych bez podłoża organicznego,
- ciąża,
- choroby przenoszone drogą płciową,
- obecność plemników w moczu lub w otworach ciała,
- problemy z oddawaniem moczu i kału,
- siniaki na klatce piersiowej, pośladkach, podbrzuszu, udach,
- infekcje jamy ustnej,
- niewyjaśnione owrzodzenia, krwawienia i jakiegokolwiek rany okolic genitaliów i odbytu (otarcia, zaczerwienienia, stany zapalne).

Oczywiście część z tych symptomów i obrażeń nie jest możliwa do zaobserwowania przez nauczyciela, pedagoga. Może jednak wnioskować o nich obserwując częste prośby dziecka o możliwość skorzystania z WC, jego trudności w chodzeniu, siadaniu czy wykonywaniu pewnych ćwiczeń gimnastycznych.

Symptomy fizyczne zaniedbywania dziecka w rodzinie:

- bardzo niska higiena osobista - dziecko jest zawsze brudne, cuchnące, ma stale brudne paznokcie i ubranie itp.,
- brudne, stale noszone, niereperowane ubranie, nieodpowiednie do pogody i rozmiarów ciała dziecka ubranie,
- ślady licznych ukąszeń (pchły, pluskwy),
- świerzb,
- dziecko jest stale głodne,
- szybko przybiera na wadze, poprawia się jego ogólna kondycja podczas krótkich pobytów poza domem rodzinnym, a jego wygląd marnieje po powrocie,
- zbyt niska wobec wieku waga i wzrost lub wręcz wychudzenie, wymizerowanie,
- chroniczne choroby,
- choroby nieleczone, urazy,
- ropne zapalenia skóry,
- próchnica zębów, zły stan higieny jamy ustnej,

- oznaki odmrożeń,
- ciągle zmęczenie, apatia.

Specyficzne symptomy zachowania dziecka

Behawioralne symptomy krzywdzenia fizycznego:

Behawioralne symptomy wykorzystywania seksualnego :

- zbytnia erotyzacja dziecka, znajomość zachowań o seksualnym charakterze,
- zachowania seksualne nietypowe dla wieku (duża częstotliwość takich zachowań, ich kompulsywność, dokładne odwzorowywanie),
- prowokacyjne zachowania seksualne w stosunku do dorosłych jak i do rówieśników (np. dotykanie genitaliów i zachęcanie do masturbacji, u starszych dzieci promiskuityzm),
- używanie nowych, niespotykanych dotąd nazw organów i czynności płciowych, obsceniczne wyrazy i zwroty,
- nadmierna, kompulsywna masturbacja powodująca czasami nawet urazy fizyczne,
- agresywne (przemocowe) zachowania seksualne wobec rówieśników, symulowanie w zabawach stosunków seksualnych, odgrywanie przemocy seksualnej na lalkach i zabawkach,
- wypowiedzi, teksty pisane, rysunki o kontekście seksualnym,
- wagarowanie, „porzucanie” szkoły,
- wycofanie się z kontaktów społecznych, złe relacje z rówieśnikami,
- generalny brak zaufania - dziecko nie ufa nikomu,
- postawa obojętności wobec wszystkiego, uciekanie od rzeczywistości,
- głębokie stany depresyjne, postawa stałego wycofania się,
- zachowania regresywne, nieodpowiednie do wieku,
- częste napady złości i złego humoru lub trudne do wytłumaczenia zmiany zachowań,
- przerwanie aktywności, które dotychczas sprawiały dziecku przyjemność np. słuchanie muzyki, uprawianie sportu itp.,
- wyraźnie niska samoocena i stałe poczucie winy,
- mówienie o sobie, że jest się złym, brudnym, zepsutym,
- samookaleczenia, myśli i próby samobójcze, wrogość wobec samego siebie,
- ucieczki z domu,
- kradzieże, kłamstwa, jawne oszukiwanie (w nadziei, że ktoś to wykryje),
- niechęć jawna lub sugerowana do przebywania z określonymi dorosłymi,
- wyraźna niechęć przed powrotem do domu, znajdowanie wielu wymówek, by opóźnić powrót,
- zaburzenia jedzenia z rozwinięciem w anoreksji lub bulimii bądź też nagła zmiana nawyków jedzenia,
- obawa, niechęć przed badaniami medycznymi, niechęć do rozbierania się.

Przedstawione tu behawioralne symptomy wykorzystywania seksualnego dziecka pojawiają się w literaturze najczęściej. Wiliam N. Friedrich w artykule „Bezpośrednie konsekwencje wykorzystywania seksualnego dzieci - przegląd literatury” pisze jednak, że objawy stwierdzane u dzieci i nastolatków- ofiar wykorzystywania seksualnego często mają charakter ogólny i najczęściej nie różnią się od objawów będących następstwem innych traumatycznych przeżyć powodujących u dziecka napięcie i niepokój. Określa się je jako przejawy stresu pourazowego (PTSD)

Zespół stresu pourazowego to rodzaj zaburzenia, który charakteryzuje :

- przeżywanie na nowo urazowej sytuacji w natrętnych wspomnieniach i koszmarach sennych,
- poczucie odrętwienia i przytępienia uczuciowego,
- odizolowanie od innych ludzi,
- brak reakcji na otoczenie,
- niezdolność do przeżywania przyjemności,
- unikanie działań i sytuacji, które mogłyby przypomnieć przeżyty uraz,
- stan nadmiernego pobudzenia wegetatywnego z nadmierną czujnością i wzmożoną reaktywnością na bodźce oraz bezsennością,
- lęk,
- depresja,
- myśli samobójcze - odczuwanie potrzeby odebrania sobie życia, połączonej zwykle z poczuciem bezsensu własnej egzystencji.

Podejrzenia zrodzone na podstawie uzyskanych informacji lub/i obserwacji któryś z przedstawionych wyżej symptomów nauczyciel, pedagog powinien zweryfikować analizując wiedzę jaką posiada na temat czynników ryzyka krzywdzenia dziecka występujących w konkretnej rodzinie.

Przepisy końcowe

1. Polityka wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.
2. Ogłoszenie następuje w sposób dostępny dla pracowników szkoły, w szczególności poprzez wywieszenie w miejscu ogłoszeń dla pracowników szkoły (dziennik elektroniczny), w sekretariacie szkoły lub poprzez przesłanie jej tekstu drogą elektroniczną oraz zamieszczenie na stronie internetowej szkoły.

.....
Miejsce, data

.....
Podpis Dyrektora Szkoły